

WE SRZODE Dnia 2. Marcá, ROKU 1763.

N^o

9.

WARSZAWSKIE
TYGO-

EXTRAORDYNARYNE
DNIOWE

WIADOMOSCI,

Tak dla łatwiejszego sposobu w Rządach Publicznych Handlu,
y partykularnego dobra wszystkim, iako też w nau-
kach, y rzeczach innych Ludziom do wiedze-
nia potrzebne.

Z Pozwoleniem Najjaśn: Krola JMci, y Zwierzchności Jego.

Art. 1.

Wiadomości od Dworu Krole- wskiego.

W tym Miesiącu Najjaśn: Krolowi
JMci P. N. M. asystować będą, iako
Szambelan JMé Pan Zabiefo, a iako
Kamerjunker JMé Pan Kalksztein.

Dnia 5. Gala u Dworu, iako w
dzień Wielkich Imienin Najjaśn: Krola
JMci, y Arcy Xiążęcia Saskiego.

Dnia 19. Gala u Dworu *in favorem*
Wysokich Jmieni Najjaśn: Krolewny
JMci Delfinowy.

Dnia 28. Gala u Dworu *in gratiam*
Wysokich Narodzin J. O. Xiążęcia
Bawarskiego.

Dnia 24. *Elapsi* o godzinie ieden-
stey przed południem z przyczyny za-
wartego pokoju między Dworami Wic-
deńskim, Drezdeńskim, y Berlińskim,
przy wystawieniu Najświętszego Sa-
kramentu w Kaplicy Krolewskiej,
przez Xiążęcia JMci Biskupa Krako-
wskiego, *Pontificaliter* ubranego śpie-
wane było *Te Deum Laudamus*, w
przytomności licznego Państwa, kto-
re Kapela Krolewska przy biciu z ar-
mat ułtawicznymi kontynuowała.

W tych dniach przybyli tu Jchmć Krakowski, Poznański, Podolski, y Czerniechowski Wojewodowie, Xiążę Jmć Kanclerz Wielki Litewski, Jmć Pan Sosnowski Pisarz Wielki Litewski, y Jmć P. Hetman Polny Lit: w zwyż wyrażonego dnia z pomienioney okazji, także po wszystkich tutejszych Kościołach tenże hymn był śpiewany.

Od J. W. Jmć Xiędza Biskupa Kijowskiego zaś wydany jest Procesz po całej Jego Dyecezyi, aby po wszystkich Kościołach śpiewane było *Te Deum Laudamus*: na dziękczynienie Bogu za przywrocene zdrowia Najjaśniejszemu Krolowi Jmci.

Jmć Pan Benoit Rezydent Pruski, od Niedziel dwuch, iuż znowu bywa u Dworu.

Art: 2:

Ziazdy Publiczne w tym Miesiącu.

W Piotrkowskim Trybunale, dnia wczorayszego, zaczął się sądzić Rejestr Woiewodztw Pruskich, który 26. niniejszego Miesiąca zakończony nie wprzod będzie, aż przez sześć dni przed zakończeniem, sprawy Woiewodztw tychże Duchowne odsądzą się.

Dnia 12. Trybunału Głównego Litewskiego, Limita w Nowogrodku, podług Konstytucyi 1726. a dnia 14. tamże reasumpcyą Trybunału Skarbowego W. X. Lit. do 27. Marca trwającego.

Art. 3.

o Promocyi.

W Przeszłą Niedzielę, to iest 27. Miesiąca zakończon-go, odprawiła się w Kościele XX. Piarow Konsekracya Jmć X. Jozefa Kalafanciusza Olędzkiego *Scholarum Piarum*, na Biskupstwo Kambizopolitańskie y Suffraganią Kiiowską, przez J. W. Jmć X. Załuskiego Biskupa Kiiowskiego, i Konkonskratorów JJ. WW. XX. Załuskiego, Płockiego, y Kierskiego Poznańskiego Suffraganow.

Temu Aktowi odprawiającemu się z wdzięczną wspaniałością przyto ne były liczne y dystyngwowane Osoby. Z ktorych J. O. X. Lubomirski Strażnik Koronny z JW. Jmć Panem Wielopolskim Koniu: Kor: wino, JW. Jmć Pan Sosnowski Pisarz W. X. Lit. z J. W. Jmć Panem Poniatowskim Stolnikiem W. X. Lit: chleby, J. O. X. Czartoryski Generał Ziem Podolskich z J. W. Jmć Panem Ronikotem Generał:em Woyfk, świecę z przykładną Chrześcianańką do Ostarza nieść raczyli skromnością.

Oprocz pomienionych, znajdowali się na tym Akcie JW. Jmć Pani Ossolińska Woiewodzina Wołyńska, z Jeymość Panną Olędzką Kafztelaną Chełmską Siostrzenicą swoią a rodzoną Siostrą Jmć X. nowo Konsekrowanego Biskupa, JW. Jmć Pan Kunicki Chełmski Rostworowski Zakroczymski Kafztelanowie. Jmć Pan Baron a' Osten Posel Krolestwa Duńskiego, JW. Jmć Pan Przebendowski Mirachowski, Skrzetuski Mogielnicki, Starostowie, Jmość PP. Stadnicki Bełski,

Kochanowski Radomski Kasztelanowie, oprócz innych wielu dystryngowanych Osob, y wszystkich Jch Mśc Kawalerow *Ex Collegio Nobilium Scholarum Piarum.*

Po skończonym o drugiey z południa Akcie, wszystkich Jasnie Oświ cony Xiążę Woiewoda Ruski iako też nowo Konsekrowanego Biskupa, zaprosiwszy zwykłą częstował wspaniałością.

Art. 4.

Rzeczy do Handlu Należące.
Cena Gdańska, za którą na Szpiklerzach przedają zboża, y Sol do Szpiklerzow kupują.

Pszenica po Zł: Pruskich	225.	240.
<i>Ditto</i> Czerwona po Z. 250.	aż do	260.
Pszenica która jest wraz różnego koloru po Zł:	- 270.	aż do 280.
<i>Ditto</i> Biała po Złot.	290.	300.
Zyto po Zł:	220 224	225.
Jęczmień - - -	185.	190.
Słód - - -	200.	270.
Hreczka - - -	-	-
Owies po Zł:	100.	110.
Groch biały - - -	320	340
Groch śniadawy - -	320	340
Jagły po Zł:	350. 380.	aż do 420.
Hreczana kasza po Z.	290.	300.
Sol Świętego Ubesa	120	130.
Sol Lisbońska - - -	-	-
Sol Francuska po Zł:	95.	aż do 106.
Sol Szkotzka po Zł:	110.	aż do 120.

Art. 5.

Ludzie potrzebujący służby.

Polak, umiejący dobrze po Niemiecku, potrzebuie służby w Harakterze

chce Burgrabiego być w Pałacu. komuby takiego było potrzeba, dowie się w Kantorze Adressow.

Artykuł 6.

Rzeczy do Genealogii należące.

Dnia onegdajszego to jest 28. *Ela-pfi.* J. O. Xiężna JMśc Radziwiłłowa Wdowa, z Domu Czapska, z tym się pożegnała światem.

Z *Drezna*, Dnia 26. Stycznia A. C. rano o godzinie wpuł do siódmej JMśc P. Jan Fridryk z Erdmandsdorf, Aktualny Konsyliarz J. K. Mści, pp czterodniowey chorobie na kolkę w 75 roku, sławnego wieku swego umarł.

Z *Oschatz*: Dnia 25. Stycznia żyć przestał Jmć P. Jan Karol Wessening Konsyliarz Kamery Ziemskiej Najj. s: Krola Jmci w 46. roku wieku swego. Zostawił po sobie żalosną wielce żonę Jmć Panią Friderykę, urodzoną z Warnsdorf, z Domu Fauchritz, w Margrabstwie Oberlauzitz z którą dnia 9. Lutego 1710. był poślubiony, y y z tego Matzeństwa dwóch Synow, to jest, Karola, Gottloba, Adolfa, y Rudolfa Augusta, z których się pierwszy dnia 11. Grudnia 1750. a drugi dnia 5. Marca 1752. urodzili się w Kassebra, y jedyną siostrę Eleonorą z Berbisdorf.

Zeytschick tego świata ludzi, w służbie Krol wskicy zostających.

Z *Drezna*: Dnia 10. Lutego, Tegoż Mie.

Miejsca dnia 8. wieczorem o godzinie 10. pożegnał się z tym światem Jmć P. Michał Thiele Kamerdyner J.K. Mći w 72 roku wieku swego na kolkę.

Summaryusz Narodzonych y Umarłych w różnych Miastach w Roku przeszłym 1762.

- W Paryżu Ochrzczonych 17809. Pogrzebionych 19967.
- W Budyfzynie Ochrzczonych, 360. Pogrzebionych 423.
- W Freybergu Ochrzczonych, 349. Pogrzebionych, 614.
- W Gierlicach, Ochrzczonych 254. Pogrzebionych, 358.
- W Meyßen Ochrzczonych, 394. Pogrzebionych, 343.
- W Zittau, Ochrzczonych, 429. Pogrzebionych, 552.

Stateczność Termometra.

1763. *Mr. de Reaumur.*

Luty.	Rano.	Południe	Wieczor.
17	7 n.o Gr.	3 n.o Gr	1 n.o Gr.
18	1 n.o	5½	2
19	0 -	7	4
20	2 -	7	1½
21	1½ n.o	1½ n.o	1 n.o
22	1 -	1½	1
23	0 -	4	5

Mr. Farenheit.

Luty.	Rano.	Połu dn.	Wieczor.
17	27 Gr.	38 Gr	34 Gr.
18	34	44 -	36 -
19	32 -	47½ -	4 ½ -
20	36 -	47½ -	35 -
21	28 -	35 -	34 -
22	34 -	35 -	34 -
23	32 -	40½ -	42½ -

Rz czy do Nauk Należące.
KONTYNUACYA
O SAMNICKIM MAŁZEN-
STWIE,
Dzieie Starego wieku.

Jeżeli iego dzieło większe niżeli moie. Trudno wyrazić wzruszenie, które mowa ta we wszystkich sprawiła fercach? Częścią niby zaćmiła czyny tego Młodziana, a częścią harakterowi cnoty iego. Coż dziwniejszego, odważniejszego y osobliwszego przydała. Przykład ten w przeciwnikach iego dwa różne sprawiły skutki. Niektorzy mu się z iawną dziwowali radością; Niektorzy zaś stali iako niemi, y zdali się być zawstydzeni. Matki y Corki przyznały razem potajemnie prym, który się tego wszystkiego niegodnym osądził. Starcy obrocili twarz do Parmena, który spokojnie oczekiwał Audiencyi. Niewiem, odezwał się na końcu, obrociwszy się do Agatifa iak daleko się ma śiagać własnych ludzkich czynow pożytek, kiedy czyny takowe nazywać się mają cnotliwemi. Niczego niemafz, byleby kto szczerze zważał, czegooby kto dla swojej nie uczynił sławy; a przecięż bym iedney rzeczy dla sławy swojej własney nie był uczynił; a tą rzeczą jest

jest mowa, której się teraz przykucham. Jeżeliby cokolwiek w postępkach moich pokazało się, coby twoje dzieła przewyciężyło, o Agatysie, oczym bardzo wątpię, przecie cię ostrość, którą się osądziłeś, daleko nademnie wywyższa.

Tu stanęli Sędziowie w podziwieniu, niewiedząc co mieli za dekret ferować; z kąd już y worować przestali, które muby ze dwóch prym należał. Powszeczne okrzyki dklarowały onych sobie we wszystkich dziełach za równych, z kąd sądzono za rz cz szuszną, żeby obydwu razem obierali, y żeby się pierwey z sobą o to umowili, a jeżeliby jeden w umyśle drugiego był przeciwnikiem, tedy żeby przez los byli rozszdzeni, a każda Panna Samnicka, będzie sobie miała za honor. czyli od tego, czyli od drugiego być obraną Rycerza; Tak sądził Stary Androgeusz, y całe na to przystało zgromadzenie.

Wnet Agatis y Parmen na frzod wystąpili, y pocałowali się. Ludzie okolo stojący od płaczu wstrzymać się nie mogli. Młodziani obydwu drżą, bojąc się ieden drugiemu przyznać się o swoim kochaniu, bo każdemu z nich, widziało się być niepodobną rzeczą obierać inszą nad swoją. Kocham odezwał się na końcu Parmen, kocham tę, którą Niebo naydoskonalszą uformowało; bo samą jest pięknością. Ah! odpowiedział Agatis, ty kochasz tę, którą ia adoruję, tak ją bowiem opisać, jest to samo, co Imię iej wyrażać, łaska wa powaga, Niebieski kłzałst, chod y spoyrzenie same między nią y innemi samnickiami Pannami znaczną czynią ozność, iak nieszczęśliwy ieden z nas,

iak przymuszony będzie na insze się rezołwować obieranie! Sprawiedliwie mówisz, powtarzał Parmen: bez Elyany szczęśliwym być nie mogę - - bez Elyany mówisz? Jako, zawołał Agatis ty kochasz Elyanę Cerkę mądrego Androgeusza? - - a którą miałbym nad nią więcej kochać rzekł Parmen dziwiąc się radości Przeciwnika swego. - - Elyana to jest, nie Cefalida, z podziwieniem mówił Agatis. Ah! kiedy tak, szczęśliwemi obydwu jesteśmy! Zycie mi wrocisz, to rzekłszy mile ucałował Parmena. Z kąd wszyscy przytomni sądzili że w kochaniu swoim do zupełney przyszli ugody. Starsi kazali im przystąpić do siebie, y jeżeliby się w kochaniu nie zgodzili, iawnie im zeznać. Przy wspomnieniu Imion Cefalidy y Elyany, wesole zaraz nastały okrzyki. Androgeus y Teleson, Odważny Eumenes Oyciec Cefalidy y Melant Oyciec Parmena winiszowali sobie wzajemnie z tą radością, która Rodzicom bywa własna przy uszczęśliwieniu dzieci swoich. Mili przyjaciele, rzekł Teleson, cnotliwemi nas Niebo udarowało dziećmi, bez wątpienia z nich sławnych możemy się spodziewać wnukow, na to wspominając, zda mi się że jeszcze w kwitającym zostaię wieku.

Pofzli potym do Kościoła dla obchodzenia przed Ostarzami Ceremonij ślubney, Parmen y Agatis z tryumfem zaprowadzeni byli do domu, solenna zatym postanowiona była Ofiara na podziękowanie Bogom, ze dwoma tak cnotliwemi Rzeczpospolitą udarować raczyli Synami.

Koniec o Samnickim Matczestwie.

*Uwaga Ekonomiczna o wysuszeniu
Bagn y Błot.*

Wyrażono nie co w wiadomościach tutejszych extraordinarynych tygodniowych *Nam;* 36, przeszłego roku o wielorakim pożytku z wysuszonych bagnisk pochodzącym. Materya ta do pilnej uwagi y rozmyślenia o żywności była dla mnie okazyją. Ze te wysuszenia y sprowadzenia wody w samey rzeczy może być wykonane, dostatecznie o tym cudze nam Kraie daią dowody. Zjednoczone Niderlandzkie Prowincye nie omylny nam pokazują fundament, że naygorzse bagniska, w nayżyzniejszą rolę y w naylepsze mogą być obrocone sąki. W Niemczech także oczywista tey rzeczy pokazuje się prawda. Przy wszystkich tych okolicznościach, mogłaby się ielsezce przytrafić powątpliwość, jeżeli też tu w Polsce byłaby rzecz podobna takową przedsię wziąć pracę, y czyliby praca takowa warta była, żeby na nią tak expensować? Ale widzimi się, że na takowy zarzut łatwo jest odpowiedzieć. Komu okoliczność tutejszych bagnisk jest wiadoma, musiał zaiście zmiarkować, że one chwałtem, trzciną, mchem albo chruftem są zarosłe, lubo też kruchą tylko ziemię w sobie zawierają. Zkąd łatwo sądzić, że takie bagna y błota, bez trudności w dobrą obroconę bydź mogą rolą: bo doświadczenie na innych miejscach dostateczny nam jest dokument, że rowne we wszystkich bagnach, y błotach w nayżyzniejszą przerobione były rolą. Skoro bowiem woda spuszczonea y sprowadzona bę-

dzie, zielsko, trzcinę y chrufty trzeba spalić, przez co nowa owa rola iuż tak przez się dobra staie się iakby naylepszy była gnoioną.

Z strony zaś ziemie kruchey iuż wyżej pomienioney wspomnę nieco niżej; tu zaś mowić potrzeba o tym, iakim sposobem ta praca powinna być wykonana. Jeżeli miejsce iakie przy bagnach y błotkach nayduie się niskie, tedy cała rzecz łatwo do skutku może być przyprowadzona; dosyć bowiem na owym miejscu przekopać row według okoliczności y potrzeby na 3. 6. albo więcey łokci wszczepić do naybliższej rzeki, zaczawszy na dwa albo trzy łokcie od bagna po przekopanym rowie, trzeba przekopać y owe dwa, czyli trzy łokcie zostawione do samego bagna, y wnet woda odpłynie, a potym przez samo bagno może być przekopany row ieden y drugi na krzyż. Przecięż trzeba one rowy zawsze robić szersze na wierzchu, niż li na dole. Można też dla umocnienia ziemi około rowow sadzić młode wierzby, ktore w prętkę urosną y korzeniem ziemię utrzymują. Jeżeli zaś niemożna zaraz okiem zmiarkować, gdzie, y czyli przy bagnach jest iaka niżina, żeby woda bez zbyteczney trudności mogła być spuszczonea; tedy bardzo łatwo na to dam sposob do znalezienia linii horyzontalney bez potrzebnych do tego za zwyczaj instrumentow, czyli dowiedzenia się iak wiele iedne miejsce od drugiego niźsze będzie. Używają do tego utwierdzoney wagi, czyli ofowiu spuszczonego na równym rryangule, y

długiey

długiej wąskiej deszczki, która powinna być rowney szerokości, y rowno zhablowana. Potym utknąć w dobrej odległości na 300. naprzykład krokow, pręt w ziemię od mieysca tego, od którego się kto głębokości y wysokości chce dowiedzié. Stawić potym deszczkę na kant wzdłuż, tak żeby prosto do tego prętu była obrotowa, postawić onę za pomocą owej wagi horyzontaliter, co się staie, kiedy nie perpendykułu prosto iest na linii. Przy pręcie powinien być pomocnik, który kapelusz swoy tak długo pręcie wgorę y na doł suwać powinien, poki nie będzie w prawdziwey mierze to iest poki się z samym wierzchem deszczki, na ktorey się patrzy, nie zgadza, y w jedney nie będzie linii, y to się staie, kiedy się kto za deszczką położy na ziemię, y potym przez deszczkę patrzy ku prętowi, odciągnąć na końcu wysokość deszczki, przez którą się patrzyło, od dystancyi między znakiem robionym od Kapelusza na pręcie, y między ziemią, a pozostałe będzie zadana wysokość. A takim sposobem każdemu będzie rzecz łatwa doyiść tego, czyli rzecz podobna do wykonania bagna y błota wysuszyc y wodę z nich zprowadzić. Jeżeli by się zaś trafiło, że bagna y błota one, (iako często bywa) bardzo nisko leżą y gorami są otoczone, tedy nie tylko praca ta była by trudna y z wielką Expensą, ale też y prawie daremna bo z gor albo woda od sniegu pod czas wiosny albo od deszczu każdego czasu znowu na takie niżiny zpłynie przez co nigdy suche być nie mogą; Chyba żeby wkołobyły wykopane rowy gdzie by woda z gor w padła, ale to nie było

by bez trudności y expensy. Co się tyczy ziemi wykopaney z rowow jeżeli iest dobra, może być roznożona y rozsypana na nową rolę z bagieny zrobioną. Jest także y drugi sposo do wysuszenia bagnisk, który częstokroć bez mnieyszey trudności y expensy bywa to iest. Trafia się często że takowe bagna miewaią dno twarde y gliniaste, które tylko na kilka calow będzie grube, a pod nim albo będzie ziemia piaszczysta, albo też miałka wcale gdzie owa glina iest przeszkodą iż woda w siąknąć nie może, ale zawsze po wierzchu stoi, y tak iedno trzeba na takich miyscach ową gliniastą ziemię przekopać, a wnet sama woda wsiąknie y z bagniska ginie na ten koniec mozna jeżeli bagna będą trzęsaiące y niby bez gruntu się widzą, przy nich około wykopać doły nakształt studni, które zazwyczaj powinny przejść przez ową gliniastą ziemię, a zaś zrobić małe rowy ku takowym bagnetom, które rowy jeżeli maią być trwałe, można w nich wokoło wbić olzowe koły a na brzegu onych kłaść olzowe bale ziemią pokrywane. Mowiac o doświadczeniu się ziemi, czyli zyzna na takich miyscach czyli nie trzeba ją probować przez gotowanie zniey ług, który niechay cokolwiek czyfity postoi, potym odlać y z okoliczności pozostałe soli na spodzie sądzić o zyzności ziemi, że zaś rzecz ta mniej wiadoma, trzeba mi więc opisać krotko, iakim to się staie doświadczeniem to iest: kiedy kto ma w należyt. y proporcyi tej ziemi, tedy wziąć z części popiołu z twardego drzewa, które nie było nigdy w wodzie moczone y mieszać w to trzy części niegaszonego wapna. Wziąć

zatem

zatyln drewniany statek mający na spodzie dziurę, która goździem może być otwarzana y zamykana, na spodzie tego statka położyć sromy albo śmieci, posypując wiorkami, aby się to wszystko dobrze uleżało; na sromę pomienioną na rękę wzwyz sypać saletry, albo podobney do probowania materyi na to, na dwa albo trzy palce popiołu z wapnem mieszanego, tak dalece, aż na wierzehu w statku tym tylko na rękę będzie miejsce prozne. Na to nalać świezey wody w ow statek, tak żeby na dwa albo trzy palce wzwyz nad ową stała wspomnioną materyą, niechay to wszystko postoi godzinę iedną w zamknięciu. Potym otworzyć dziurę na spodzie y wypuścić wody w inzy statek, która się dla nassaney sromy iedno kroplami wysączy. Ług ten lać znowu na inszą ziemię, wapna y popiołu materyą, niechay znowu się odcedza poki ług nie będzie dobry y tegi. Ziemię ową wygotowaną nie trzeba iey wyrzucać, ale pod przykryciem gdziekolwiek na ieden albo z łokcie wysoko kłaść, gdzie w niey we dwóch albo trzech leciech mnoży się saletra, zwłaszcza kiedy ługiem polana będzie. Osobliwie proba ta służy, kiedy się kto chce dowiedzieć, jeżeli gdzie w ziemi jest saletra, *Vitriolum*, żelazo y inne minerały gdyż się ieszcz

nikt na zdaniu swoim oszukał, nawet y w tych Krajach, gdzie kamieniste y skaliste naydują się pola, iako naprzykład w Szwecyi, bo y w takowych krajach proby ten požądany swoy miały skutek. Bo chociaż ziemia będzie skalista, nie podobno, żeby przez tak wiele set lat tyle nie nabyła żyzności, ile do noszenia owocu należy. Jeżeli ten nowy grunt z bagnik na rolę się nie zda, przynaymni y może być zasiany koniczyną, y na łaki obrocony, o ktore tu bardzo skąpo na wielu miyscach, y mało przez to bydła się chować może. Co z tego bywa za pożytek, widzimy w gospodarstwie Hollendrow na kempach przy wiśle y w Wielkiej Polšczce, a osobliwie w Prusach Polškich, gdzie z bagnik naytłusćieysze naydują się grunta y łaki.

*Kontynuacya o bagnach w przy-
szłych Wiadomościach.*

U WIADOMIENIE

W domu Sztubenrauchowskim za Otwockiem jest bardzo piękny zegar z menawatow y tancow polškich iako na Klawicymbale grający do przedania, tamże są do sprzedania 4. malowania krainę wyrazające malowane od sławnego Malarza Vollerta z Drezna. strzelby, obicia y inne Meble.

Znayduje się w Warszawie w Adressow y Aukeyi Kantorze, u Jego-Mości Pana Michała Groła Kommissarza Jego Krolewskiej Mości.